

Till
Socialtjänstnämnden

Stockholms stads brottsförebyggande program (1 bilaga)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden beslutar att hemställa hos kommunfullmäktige att fastställa ett brottsförebyggande program för staden i enlighet med detta tjänsteutlåtande.

Dag Helin

/Peter Carlsten

Sammanfattning

Utifrån budgettext för år 2005 och med hänsyn tagen till det nationella brottsförebyggande programmet "Allas vårt ansvar", stadens övergripande inriktningsmål för åren 2004-2007, FN:s konvention om barnens rättigheter har Precens (Preventionscentrum Stockholm) vid socialtjänstförvaltningen tagit fram ett stadsövergripande brottsförebyggande program. (Bilaga) Programmet anger att stadens övergripande mål med det brottsförebyggande arbetet är:
- Att minska sannolikheten för brott och reducera skadeverkningar (inklusive rädsla) av brott i Stockholms stad.

Det brottsförebyggande arbetet ska präglas av att en helhetssyn integreras i alla förvaltningar och bolag. I programmet delas det brottsförebyggande arbetet upp i fem prioriteringsmål. Vissa prioriteringsmål gäller inte för vissa aktörer. Förvaltningar och bolag bör själva avgöra vilka av prioriteringsmålen

som är av mest relevans för deras verksamhet och ange det eller dem som mål för sitt brottsförebyggande arbete.

Prioriteringsmålen är att

- stärka den informella och formella sociala kontrollen,
- minska brottsbenägenheten,
- försvåra genomförandet av brott,
- lindra brottens skadeverkningar, samt att
- minska rädslan för brott.

I det brottsförebyggande arbetet ska läggas särskilt stor vikt vid att stödja och hjälpa barn, ungdomar och brottsoffer. Arbetet ska koordineras med det drog-förebyggande arbetet och andra tvärssektoriella relaterade arbetsområden t.ex. jämställdhetsarbetet och integrationsarbetet.

För att skapa förutsättningar för att uppnå det övergripande målet och prioriteringsmålen anges fem arbetssätt med underordnade åtaganden. Stadens bolag och förvaltningar ska:

- Öka engagemanget i, och prioritet på, det gemensamma brottsförebyggande arbetet.
- Förbättra beslutsunderlagen för det brottsförebyggande arbetet.
- Öka kunskaperna om vad som orsakar brott och effektiva brottsförebyggande metoder.
- Använda effektivare brottsförebyggande metoder
- Främja samverkan med andra brottsförebyggande aktörer

De mest omfattande föreslagna åtagandena som anges i programmet är att staden bör:

- Inrätta ett centralt brottsförebyggande råd.
- Inom de mest relevanta förvaltningarna och bolagen inrätta en funktion för koordinering av det brottsförebyggande arbetet.
- Inrätta en administrativ stödfunktion (kansli) för det brottsförebyggande arbetet.
- I högre utsträckning engagera sig i de lokala brottsförebyggande råden.
- Använda kriminalstatistik som uppföljningsinstrument av stadens arbete.
- Initiera en brottsoffer- och trygghetsmätning.
- Utöka analyserna av Stockholmsenkäten/Drogvaneundersökningen.
- Sammanställa lättillgänglig information om stadens sammantagna brottsförebyggande arbete.
- Generell och specifik kompetenshöjning i staden när det gäller kunskap om orsaker till brott och brottsförebyggande metoder.
- Sammanställa omvärldsbevakning när det gäller effektiva brottsförebyggande metoder.
- Initiera pilotprojekt av särskilt angelägen karaktär med vidhäftad vetenskaplig utvärdering.

De föreslagna åtagandena är inte tvingande utan bör ses som rekommendationer.

Ärendets beredning

I 2005 års budgettexter för Stockholms stad dras riktlinjerna upp för det fortsatta brottsförebyggande arbetet och där nämns bl.a. att en brottsförebyggande strategi ska tas fram och ett centralt brottsförebyggande råd för Stockholms stad ska byggas upp. (Detta är ett förtydligande av uppdrag redan i 2001 års budget till socialtjänstnämnden om en brottsförebyggande strategi.) Förslaget till det brottsförebyggande programmet har utvecklats på Precens, Stockholms stads centrum för drog- och brottsprevention vid socialtjänstförvaltningen. Arbetet påbörjades hösten 2003 och syftet har varit att ta fram ett långsiktigt brottsförebyggande program som skapar goda förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet i staden.

Programmet bygger på en rad dokument av olika karaktär som utgör svar, eller redogörelser för alternativa svar, på en rad frågeställningar. De dokument som tagits fram inom ramen för arbetet med det brottsförebyggande programmet är en inventering av det lokala brottsförebyggande arbetet, vetenskapliga utgångspunkter för det brottsförebyggande arbetet i Stockholms stad, exempel på brottsförebyggande program och strategier i andra städer, en genomgång av 18 undersökningar om oro, otrygghet och rädsla för brott i Stockholms stad, en belysning av kostnader och förtjänster med brottsförebyggande arbete, en belysning av samverkansbehov mellan polis och socialtjänst och en genomlysning av det brottsförebyggande arbetet i stadens förvaltningar och bolag.

Arbetet har präglats av en kontinuerlig förankring bland stadens berörda politiker, tjänstemän och brottsförebyggande aktörer. För detta tillskapades två referensgrupper som återkommande samlats och informerats om det arbete som ligger till grund för framtagandet av strategin. Den ena gruppen har bestått av tjänstemän i ledande befattningar från staden och polismyndigheten i länet och den andra gruppen av majoritets- och oppositionspolitiker. Syftet är att ge aktörerna möjlighet att på ett tidigt stadium ge synpunkter på de arbeten som ska ligga till grund för programmet och på själva programmet. Samtliga personer i referensgrupperna har intervjuats individuellt om det brottsförebyggande programmet.

Arbetet har också kontinuerligt presenterats för deltagarna i nätverket för lokala brottsförebyggare i Stockholms stad, främst samordnare eller koordinatörer i de lokala brottsförebyggande råden. Även här har synpunkter inhämtats. Dessutom har forskare och statstjänstemän från bl.a. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet fungerat som referenspersoner och granskare av arbetet.

Enligt den översyn av styrdokument som staden tagit fram, och de nya begreppsdefinitioner som föreslås där, utgår begreppet ”strategi” som beteckning på styrdokument.¹ Den benämning som bäst beskriver intentionerna i

¹ ”Översyn av styrdokument” SPO-kansliet, 2005

detta dokument enligt de definitioner som föreslagits i översynen är ”program”. För att dokumentet ska få bäring i nyordningen i stadens styrdokument benämns detta dokument ”Stockholms stads brottsförebyggande program”.

Bakgrund

Ju större tätort, desto fler brott. Inte bara antalsmässigt sett, utan även till antalet brott per invånare.² Under 2004 anmäldes totalt 157 281 brott i Stockholms stad, dvs. 20 596 brott per 100 000 invånare. Samma år anmäldes i Sverige i genomsnitt 13 872 brott per 100 000 invånare.³ Det finns alltså tydliga incitament för att arbeta brottsförebyggande i Stockholm. Siffrorna talar också för att det finnes ett värde i att kombinera ett övergripande perspektiv med det lokala perspektivet när det brottsförebyggande arbetet bedrivs i en storstadskontext.⁴ Det övergripande kan vara mer långsiktigt och påverka stadens utveckling när det gäller exempelvis stadsplanering, integrationspolitik, tillståndsfrågor m.m. men även undanröja hinder för det mer konkreta lokala arbetet.

Det bedrivs redan idag en hel del brottsförebyggande arbete inom ramarna för den ordinarie verksamheten i Stockholms stad. Flera stadsdelsförvaltningar har exempelvis bedrivit målmedvetet brottsförebyggande arbete i många år. Mycket arbete som sker i stadens regi benämns dessutom inte som brottsförebyggande men kan ändå ha en sådan effekt. Det brottsförebyggande arbetet, enligt den modell som beskrivs i ”Allas vårt ansvar”, har kommit igång sent i Stockholms stad i förhållande till landets övriga kommuner.⁵ En förklaring till det kan vara just storstadskontexten och avsaknaden av det stadsövergripande perspektivet. En annan kan vara att ”Allas vårt ansvar” lämpade sig bättre för en medelstor svensk kommun och att det inte fångade in arbetets komplexitet i en storstad tillräckligt tydligt. Såväl forskning som erfarenheter från andra städer visar sammantaget på ett behov av ett stadsövergripande perspektiv i de brottsförebyggande frågorna.

Förvaltningens synpunkter

Förutsättningarna för att bygga upp ett långsiktigt brottsförebyggande arbete i Stockholms stad måste i dag bedömas som gynnsamma. Ökningen av den anmälda brottsligheten som skedde under perioden 1975–1990 har avtagit och under 1990-talet har det skett ett trendbrott och brottskurvan har planat ut. Antalet anmälda brott år 2000 var därmed färre än år 1990. Starka argument talar för att trendbrottet är reellt, det vill säga att det även speglar en utplaning av den faktiska brottsligheten. Ungdomsbrottsligheten ligger i dag på en något högre nivå än den gjorde för 25 år sedan. Olika undersökningar visar dock

² ”Brottsutvecklingen” 1998-2004, BRÅ

³ Preliminära siffror från BRÅ, brottsförebyggande rådet.

⁴ ”Brott och åtgärder mot brott i stadsmiljön” (1990) Wikström, BRÅ

⁵ Se ”Inventering av det lokala brottsförebyggande arbetet” Stockholm stad, socialtjänstförvaltningen (2004) och ”Brottsförebyggande insatser i utsatta områden – en studie av storstadsarbetet, BRÅ (2003).

att den minskat markant under andra hälften av 1990-talet.⁶ Det finns alltså anledning att eftertänksamt se till att kurvan inte åter börjar stiga uppåt och i bästa fall se till att den börjar gå nedåt.

Det lokala brottsförebyggande arbetet i Stockholm är, liksom annat förebyggande arbete, i en intensiv utvecklingsfas. Under år 2004 återupptogs arbetet i flera lokala brottsförebyggande råd som legat vilande, och initiativ till ett par nya råd togs i de få stadsdelsområden som ännu inte startat något. Förutom ett ökat engagemang i de lokala råden har önskemål framförts från flera håll att det borde inrättas ett centralt brottsförebyggande råd som tar hand om frågor som är angelägna för hela staden. Detta bidrar till att skapa bättre förutsättningar för det lokala arbetet och att få till stånd en övergripande samordning av det generella brottsförebyggande arbetet för Stockholms stad.

Enligt förvaltningens mening kompletterar det lokala och centrala arbetet varandra och det finns starka beröringspunkter med annat förebyggande arbete i staden, t.ex. STAN-programmet (Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska program), där samordningsvinster kan göras.

Förvaltningen hänvisar i övrigt till bilagda förslag om ett brottsförebyggande program för Stockholms stad.

Bilaga

Stockholms stads brottsförebyggande program

⁶ ”Brottsutvecklingen 1998-2004” BRÅ